גנזי הדעת

תשובות הרב זצוק"ל ממכון 'דעת נושה'

בענייני אחיזת הציציות, ונישוקם אחר שגמר ברוך שאמר

א. שאלה: המ"ב כתב (סי' נ"א סק"א) דיש לאחוז ב' ציציות שלפניו בשעה שאומר ברוך שאמר, ויל"ע האם רצונו לומר דווקא ב' הציציות שלפניו או"ד לכל הפחות ב' שלפניו. [1]

תשובה: **להגר"א דווקא ב' שלפניו.** [2]

ב. שאלה: בהנ"ל, יל"ע האם יש לאחוז את הציצית ביד ימין או ביד שמאל. [3]

תשובה: **בימין.** [4]

ג. שאלה: כתב המ"ב (שם) דלאחר שגמר ברוך שאמר ינשקם,[5] וצל"ע דאי מנשק משום חביבות המצוה אם כן הו"ל לנשק תיכף ומיד שנוטלם בידו.

תשובה: **כשגומר המצוה וכן מצינו בסוכה.** [6]

ד. שאלה: האם אפשר לנשק הציציות מיד אחר ברוך שאמר או דיתחיל קודם הודו, כדי שלא יהא הפסק בין ברוך שאמר לתפילה. [7]

תשובה: **יכול.**[8]

---

1 דלגבי ק"ש כתב השו"ע (סי' כ"ד ס"ב) דמצוה לאחוז בציצית בשעת ק"ש, וכתבו המקובלים דיאחוז בד' ציציות (שער הכוונות ענין כוונת ק"ש דף כ"ז ע"ב).

2 וכ"כ המקובלים (שער הכוונות ענין תפלת השחר דף י"ז ע"ג) 'וגם תאחוז בידך הימנית שתי הציצויות של הטלית אותם שהם כנגד פניך, ובמעשה רב (אות ל"ט) כתב 'בקריאת שמע אוחז ב' ציציות שלפניו' וי"ל דה"ה להכא, (והוא דלא כמוש"כ המקובלים דבק"ש יאחוז בד' כנפות. עי' בשערי תשובה ס"י סק"ג), ובכתר ראש (מהגר"ח מוולוז'ין אות ו') ביאר דאין לעשות כן כיון דבעי שיהו ב' לפניו וב' לאחריו. (עי' ביאור הגר"א סי' כ"ד סק"ו) וב@01דעת נוטה@04 ציצית תשובה תשכ"ח דצ"ל דשאר פוסקים לא ס"ל כן.

3 דדילמא צריך לאחזם בשמאלו בין קמיצה לזרת כבק"ש, (סי' כ"ד ס"ב ובמ"ב שם).

4 כ"ה בשער הכוונות (שם), וע"ע בסידור יעב"ץ דכתב דיחזיק אותם כנגד החזה, ובס' בן איש ימיני הביא (בהסכמות) משמיה דהרב שליט"א דאף איטר יחזיק בימין דעלמא, מפני שכל דברי האריז"ל הם עפ"י הסוד וע"כ יתכן דאין חילוק בין איטר לאחר, (וכן כתב הרב בקונטרס איש איטר בחילוק הב', דבדברים שהם משום ימין דהקב"ה פשיטא דאזלינן בתר עלמא וכו', וכן דברים שהם עפ"י סוד להגביר מידת החסד שהוא בימין פשיטא דאזלינן בתר עלמא וכו'). ולשואל אחר כתב הרב דש"ץ יאחוז בק"ש את הציצית של הטלית גדול (ולא את של הט"ק), וכ"ה במשנה הלכות חי"א סי' כ"ד, ולכאורה הוא הדין כשאומר ברכת ברוך שאמר.

5 והרואה אדם שמנשק ציציותיו וידוע שהוא עומד בסוף ברוך שאמר אלא שלא שמעו אותו מסיים את הברכה, מ"מ יכולים לענות אמן על ברכתו אבל **אין חיוב לענות**, וכמוש"כ הרב בשונה הלכות סי' רט"ו דין ג'.

6 עי' מ"ב (סי' תע"ז סק"ה) שכתב בשם השל"ה, 'ראיתי מבני עליה שהיו מנשקין המצוות והמרור וכן הסוכה בכניסתו וביציאתו וכו', והכל לחיבוב המצוה ואשרי מי שעובד את ה' בשמחה', וביאר הרב **דאע"ג דלא גמר המצוה לגמרי, מ"מ כיון דיש ענין בברוך שאמר להחזיק ציצית, ע"כ כשגומר לעשות ענין זה מנשק את הציצית.**

7 דהא כתב המ"ב (סק"ד) דאם הפסיק בדברים בטלים אפשר דצריך לחזור ולברך, דהא איכא הפסק בין הברכה להמצוה, וסיים שם דאפילו בשתיקה טוב ליזהר לכתחילה שלא לשהות הרבה, ויל"ע אי הנישוק חשיב הפסק, (עי' בס' מעשה רב עם ביאור גרגרים להרמ"ז, דביאר דמש"כ (שם אות ל"ט) דהגר"א לא היה מנשק הציצית בק"ש, הטעם בזה דהוי הפסק, וע"ע דעת נוטה ציצית תשובה תשל"ב-ג), ויעוין בחסד לאלפים (סי' נ"א סק"ג) דכתב דאע"ג דמותר לענות אמן אחר ברוך שאמר ששמע מהש"ץ, מ"מ יותר טוב למהר באמירת מזמור לתודה מיד אחר ברוך שאמר (למנהג ספרד), כדי שיענה אמן על ברכת ברוך שאמר דהש"ץ אחר מזמור לתודה, כדי שלא יהא הפסק בין הברכה שמברך להדבר שמברכים עליו עכ"ד.

8 והוסיף הרב **דלפי דברי הגר"א הוי הפסק**, וכן נקט בתפילת דוד לאדר"ת דהוי הפסק ומשו"ה לא ינשק, ולאחר ששאל האם יש לחוש לזה, כתב הרב שליט"א לענ"ד כתר עניך וכתר עניך, וע"ע בדעת נוטה תפילין תשובה שע"ג, שכתב הרב לגבי נישוק תפילין ש"ר קודם הנחתן, אלמלא לא נהגו וטוב למנוע אבל למיעבד תסתכי אליבא הפסק, ויעוין בהערות שם.

קצת דיני תפלה שרבים מזלזלים בהן

דברים שחקק הרב זצ"ל בספרו 'ארחות יושר'

המשך מהגליון הקודם

טז. בברוך שאמר יש לעמוד ויאחז הציצית בידו.

יז. בויברך דוד יש לעמוד עד שיאמר אתה הוא ה' האלקים.

יח. בפסוק פותח את ידך צריך לבדן פרוש המלים ואם לא כיון צריך לחזור משם והלאה.

יט. בישתבח יש לעמוד.

כ. אחר ברכו דינו כמו באמצע הפרק כי עיקר תקנת ברכו הוא שיאמר מיד ברכת יוצר אור ומי שמאחר ואין עומד עדיין בברכת יוצר אור כשהש"ץ אומר ברכו מבטל בידים עיקר תקנת ברכו (מ"ב סי' נ"ד סקי"ג) וכ"ש שאסור לבא לאחר ברכו שהוא חיוב גמור לשמוע שהרי תיקנו פריסת שמע [שחוזרין לומר ברכו לאחר התפילה] בשביל אלו שלא שמעו ברכו.

כא. בברכות ק"ש ובק"ש יש לישב עד תהלות ומשם יש לעמוד (רמב"ם רפ"ט מתפלה ומ"ב ועי' מ"ב סי' נ"ט סקי"ב).

כב. בקריאת שמע יאחוז הציצית בשמאלו בין זרת לקמיצה כנגד לבו וכשמגיע לפרשת ציצית יטלם בשתי ידיו נגד עיניו וכשמגיע לוראיתם אותו יתנם על עיניו.

כג. יאחוז הציצית עד ונחמדים לעד.

כד. בשמונה עשרה יתן ידיו על לבו הימנית על השמאלית והאגודלים יכוף לפנים.

כה. במודים צריך לשוח עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה [ומי שאינו עושה כן נעשה שדרו נחש לאחר שבע שנים למותו כמ"ש בגמ' (ספ"ק דב"ק)].

כו. בין שמו"ע עד אחר תחנון אסור להפסיק בדיבור.

כז. ג' פסיעות כל א' כאורך הרגל לא פחות ולא יותר, וצריך לפסוע ג' פסיעות בכריעה אחת, כשאומר עושה שלום במרומיו משתחוה לשמאל, הוא יעשה שלו' עלינו משתחוה לימין, ועל כל ישראל משתחוה לפניו.

כח. אסור לדבר בשעת חזרת הש"ץ ואפי' לומר תחנונים או ללמוד (סי' קכ"ד סקי"ז) והלומד או קורא הפרשה בשעת חזרת הש"ץ וקדיש לא די שלא יקבל שכר רק יקבל עונש ע"כ וע"ז נאמר הוי מושכי העון בחבלי השוא (עי' ברכות כ"ד ב') ותורה כזו לא תצליח כמש"כ במד"ר פ' מטות, ואפשר דאפי' דיעבד לא יצא ידי שנים מקרא דהוי מצוה הבאה בעבירה, (עי' שד"ח אות מ' כלל ע"ז סקי"ג ד"ה וההיא גי' שבלי הלקט ועי' ס"ח סי' תשע"ב ובהגהות הרחיד"א שם) וגם אסור להפסיק בין ש"ע לתחנון כמבואר בשו"ע.

כט. הגומר שמו"ע אסור לו להחזיר פניו לצבור עד שיגמור הש"ץ (סי' קכ"ג ס"ב).

ל. בוהוא רחום יש לעמוד.

לא. בתחנון יש לישב עד ואנחנו לא נדע וכשמגיע למה נעשה יעמוד.

לב. באשרי ובא לציון יש לישב (חוץ מקדושא דסידרא שמנהגינו ע"פ החזו"א לעמוד) (רמב"ם פ"ט מתפלה ה"ה ע"ש ומ"ב סי' תפ"ט בה"ל ד"ה ומצוה בשם רי"צ גיאות ומש"כ בתשו' ר"י מיגש סי' קל"א שיש לעמוד לכתחילה היינו הש"ץ ע"ש).

לג. בעלינו יש לעמוד.